

אוצר-זה זכרית

מאמרים הלכתיים, רפואיים ומועשיים בעניני ברית מילה
יזבא לאור על ידי מכון "ברית מילה כהלכותה" המכון הראשון ללימוד מקצועי של אומנות המילה

גיליון א' | תמוז תש"פ

מעט העדושים:

גדולה מילה יותר משאר כל המצוות ושקולה היא ככל התורה כולה, מה גדול הוא שכרם ומה טוב חלקם וחבלם של אלו שזכו לעסוק בה מחד, ומה גדולה האחריות המוטלת על שכמם שיהיה הכל כראוי וכהלכה מאידך.

מצוה זו רבים הם פרטיה ודקדוקיה, ונוגעים הם בתחומים שונים, חלקם עניני הלכה, אחרים קשורים ב'מסורת ומנהג', לעומתם יש את הפרטים הרבים השייכים לרפואה, ואף ענינים של 'אומנות' והבנה מעשית ופרקטית מצויים בה לרוב.

הנה כי כן המוחל העוסק במצוה רבתא זו עליו להיות "איש האשכולות" ולהיות לו הבנה וידע בכל התחומים הרבים והמגוונים שנמנו לעיל.

מובן מאילוי כי הדבר המתבקש ביותר לעת כזאת הוא, שכבר הגיע הזמן שתקום ותהיה בע"ה במה מקצועית לנושאים אלו אשר חלקם הנשמה תלויה בהם.

לאור זאת אנו מוציאים עתה לאור בס"ד פרי ביכורים, מקבץ ראשון של חומר מגוון שנכתב ע"י כמה מן העוסקים בתחום, בתקווה גדולה כי הענות והמשוב שנקבל יגרום לנו להמשיך ולשכלל פרוייקט חשוב זה, אשר בע"ה רבים ימצאו בו תועלת מרובה.

בכבוד התורה
העורכים

תוכן הענינים:

הפריעה כהלכותה

הרב יחזקאל משה קיין

איסור השימוש במגן צד

הרב אביגדור משה מס

דין זמן המילה

בחסד חולי אצל התינוק

הרב יוסף שלמה פרקש

מכתב בענין צערא דינקא

הרב אליהו בריינדיס

רזי אומנות המילה - פרק א'

הרב נתן שכטער

ברכת להכניסו כשאין האב

יכול להיות נוכח בברית

הרב בנימין כהן

גיליון זה מוקדש לע"נ

הרה"ח ר' ישראל יחזקע

ב"ד יצחק זנביל זצ"ל

מצוות הפריעה כהלכתה

פריעה: קריעה או גילוי?

במשנה שבת: מוהלין ופורעין ומוצצין, ופירש"י: "פורעין, את העור".

מדכתב פורעין את העור, ולא פורעין את עטרה או את המילה, משמע דפורעין היינו קורעין את עור הפריעה החופה את העטרה, דאילו היה מלשון גילוי, אין נופל לשון גילוי על ה"עור" אלא על ה"עטרה" דאותה מגלין מן העור החופה אותה. א"כ משמע, דס"ל דפורעין היינו דווקא קריעת הפריעה.

ובפירוש המשניות ל הרמב"ם כתב כן בפירוש "פורעין, כאילו אמר קורעין", וכן לשון השו"ע והרמב"ם "קורעין את העור...".

היוצא מזה דאין די בדחיפת הפריעה למטה, (בל' הפוסקים "למעלה" מן העטרה) אלא צריך קריעה בציפורן דווקא.

ובטעם הדבר נאמר, כי מלבד שכן קיבלנו המצווה איש מפי איש מדור המדבר, באם לא נקרע העור עלול לחזור ולכסות העטרה, כי בטבעו הי' כן עור הפריעה מתחילה על העטרה, ובפרט כשמתנפח אינו יכול לעמוד למטה ונדחף על העטרה, ולא תמיד מועילה התחבוסת להחזיקה למטה, אך אם קורעה גורם להרחבתה כשלמה, ומתיישבת היטב תחת העטרה, בפרט כשחובשה שם היטב וגם יש טוענים כי הקריעה מחלשת כוחה ושוב לא תהא לה מחייה (עי' אור החיים הק' תזריע וז"ל: הפריעה הוא מה שפורע העור הדק לב'...פי' יעשנו כבשר שאין בו חיות עכ"ל).

אך במשנה דלהלן "מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל" פירש"י, "לא פרע, לא גילה" משמע דמפרש קריעה מלשון גילוי וא"כ אם גילה את העטרה מעור הפריעה סגי, בין אם ע"י - מילה ופריעה בבת אחת, בין אם ע"י שקילף את עור הפריעה מן העטרה בציפורן וחבשה למטה, באופן שהתחברה שם ולא תעלה שוב על העטרה, בזה סגי אע"פ שלא קרע את עור הפריעה,

אך בכדי לתרץ את הסתירה בדברי רש"י נצטרך לומר, כי במשנה א' שמדבר בלשון ד"לכתחילה", בוודאי "לכתחילה" יש לקרוע את עור הפריעה כפי שנהגו מעולם בישראל הלכה למשה מסיני, (או מזמן יהושע, כדדרז"ל "שוב מול את ישראל שנית", ואולי קיבלו מסיני אך קיימו למעשה רק עם יהושע כדארז"ל "מפני רוח צפונית") אך בדיעבד אם גילה העטרה ע"י קילוף הפריעה

בציפורן סג, ורק כשמל ולא "גילה" העטרה כלל ע"ז נאמר במשנה "כאילו לא מל" (ומדויק כן מל' המשנה: ולא פרע את "המילה" ואם הפירוש קריעה הול"ל ולא קרע את "העור", כי את המילה=העטרה אין קורעים אלא מגלים אותה מן העור, לכן הוכרח רש"י לפרש לא פרע את המילה: לא גילה).

יצא לנו מזה, כי אם מתגלית העטרה בלא שקרע את עור הפריעה, אע"פ שלא קיים המצווה כנתינתה לכתחילה, אך בדיעבד יצא.

אך בספר המנהיג כתב וז"ל: מה ששנינו בפ"ר אליעזר המל, מל ולא פרע כאלו לא מל, פי' כל חכמי ישראל ולא פרע, ולא קרע, שאחר שמל קורעו בציפורניו בגדל ובאצבע את העורות העליונים במשך כל העטרה שתתגלה כולה, שאלמלא גולין אותה בעלמא כמו ופרע את ראש האישה, כאשר שמעתי מפי הדיוט אחד שהיה מוהל ולא פורע ומוצץ (והילד נשאר ערל) [יתערל הילד] כבתחילה... ואני העבר העברתי את המוהל ההוא במדינת ברגו"ש ונתתי אחרים תחתיו אשר לימדתים, זכרה לי אל' לטובה. אב"ן הירחי עכ"ל. לדבריו משמע כי אע"פ שגילה את העטרה, כיוון שלא קרע קרי לי "מל ולא פרע", אך ניתן לומר כי שם מיירי מסתמא שנשתייר רוב הפריעה, באופן שאם לא קורע אותה בוודאי תחזור למעלה על העטרה כמקודם מחמת ריבוי, כי תתנפח ותקפוץ למעלה, וגם מחמת שהחלון קטן וצר ומשום כך אין באפשרותה להישאר למטה, ואף אם חבשה בטוב למטה, כשתוסר התחבושת תחזור למקומה, וגם עור החיצון יטפס ויגדל חזרה עד קצה העליון של הפריעה, וכמו שסיים שם "יתערל הילד כבתחילה" אך באופן שנשאר אך מעט פריעה, כדרך המוהלים היום שמשתדלים לחתוך רובה עם הערלה, והמעט שנשאר קילפה למטה וחבשה בטוב באופן שלא תחזור למעלה, יתכן כי יצא ידי חובת "פריעה" בדיעבד.

קריעת הפריעה בשבת לאחר שכבר נתגלתה העטרה

פוסקי זמננו דנו בשאלה: מוהל שמל בשבת, ומיד לאחר המילה קפצה הפריעה למטה מן העטרה, (בל' הפוסקים "מן העטרה ולמעלה") כפי שקורה פעמים רבות כשנשאר אך מעט מהפריעה, ובפרט כשמפרידים מקודם במפריד שאז אין הפריעה דבוקה לעטרה, וקורה שנופלת מאליה למטה (או שדחפה בידו) ונתגלתה העטרה, האם צריך ומותר להרימה ולקורעה,

הרב וואזנר (בשו"ת שבט הלוי ח"ז סימן קס"ג) אוסר לקרוע, וסברתו: כי מכיוון שנתגלתה העטרה כבר נתקיימה מצוות פריעה, ואע"פ ששנינו כי "כל זמן שלא פירש מן המילה חוזר אף על ציצין שאין מעכבין" משום זה קלי ואנווהו, סברתו: כי "ציצין שאין מעכבין" היינו שעולין על העטרה בשיעור שפחות מרוב גובהה או הקיפה, אך כאן מיירי שהפריעה אינה עוד על העטרה כלל כי נפלה למטה, ולכן אין לחלל שבת ולקורעה, וכן כתב בתשובה (שם) וז"ל: "בעניין עור הפריעה שנשאר בשלימותו או חלקו ורק עלתה מעל החרץ (לצד הגוף) או שהמוהל דוחקו

שלא ברצונו לפני שהצליח לקורעו... אם מותר למשכו ממקומו ולקרעו בשבת... טבע עור הפריעה אם קרעו אותו בציפורניים, אבל כוחו וחיותו ומתאחה יפה עם בשר הגיד, משא"כ אם לא נקרע יכול להתנפח ולרדת גם למטה, (על העטרה) ולפעמים מכסה שוב העטרה, ופסק שם הרב וואזנר בתשובה זו לאסור, וז"ל "כי כשעלה (עור הפריעה) למעלה (לצד הגוף) בלי קריעת ציפורניים וכל העטרה מגולה לפניו כראוי, מי יכול להכחיש שבזה נתקיים מצוות התורה בשלימותה... ונהי דיכול לגרום קלקול ונפוח לאחר זמן, זה יכול להיות סיבה אולי, שבחול ימשוך אותו למטה (לצד העטרה) ויקרע בציפורן כמקובל ויחזירו שוב לכאן ולכאן, אבל לענין חילול שבת אני מהסס מאוד, דודאי כי האי גוונא אינו בכלל ציצין שאין מעכבין, דהתם נשאר דבר שאין מעכב על שטח מקום חיוב המילה והיה מעיקרא בכלל מצוות מילה, משא"כ בנדון דידן שמצוות מילה אודה לה לגמרי... גם אם יחזור שוב לא יתדבק והרי בזה הוא מהול מעיקר הדין, (אך באופן שוודאי עומד עור הפריעה לחזור על העטרה, נראה שגם הוא מודה שיש להחזירו ולקרעו אפילו בשבת).

ובחלק ח' (סימן ז) כתב עוד בענין זה וז"ל: "דהרבה פעמים המוהלים ע"י שתופסים ב' העורות ערלה ופריעה ביד וחותכין שיעור גדול קופץ ממילא עור הנשאר למעלה מן העטרה ונשארה העטרה מגולה משניהם, אבל המה כדי להראות שעושים גם פריעה בצפורן מושכים בכח עור הפריעה למטה ופורעין אותו בצפורן, אעפ"י שאין זה עוד אותו עור שצריך פריעה, וכתבתי שעושה כן בשבת בודאי נקרא מחלל שבת, דכיון שאין כאן בטבע עוד עור פריעה ששייך למצות מילה הו"ל פחות מציצין שאין מעכבין ופשוט".

אך פוסקים רבים חלקו על סברתו זו, ופסקו כי אף באופן הנ"ל, חובה על המוהל להרים הפריעה ולקורעה אף בשבת כי כך מצוותה, ובלי קריעה יתכן שתעלה הפריעה ותכסה שוב העטרה, (הגר"נ קרליץ הו"ד בס' ברית אליהו עמוד רל"ד הערה 454, ובקונטרס בדמייך חיי לר' שמעון שרייבר מליקווד הביא מכתב מהג' ר' משה ברנסדורפר שהעיד כן בשם אביו המוהל הג' ר' מאיר ברנסדורפר זצ"ל, וכן הביא שם דעתו של המוהל יבלחט"א הגרי"מ שכטר שליט"א ופסקם של הג' הרב אלישיב זצ"ל, והמוהל יבלחט"א הג' ר' יחזקאל ראטה אב"ד קארלסבורג מבארא-פארק והמוהל הגר"מ פוקס שליט"א מרמות).

ואפשר, כי שורש מחלוקתם היא מהי עיקר הפריעה, לדעת הרב וואזנר עיקרה היא קילוף העור מן העטרה וגלויה, וע"כ כשנתגלתה אף שלא ע"י קריעה נתקיימה מצוותה, ובשבת אסור שוב לקורעה, [וכן הביא בתשובה (שבט הלוי חלק ח' סי' רכ"א) מספר יראים, דלא שייך פריעה בגדולים וע"כ אברהם אבינו לא פרע (לא משום שלא נצטווה) שכבר נתמעך... וכ"כ בכנסת הגדולה (יו"ד רס"ד בהגה"ט אות ה) דבגדול לא שייך פריעה, וכן משמע מרש"י (בראשית יז, כה) שאברהם לא הוצק לפרוע המילה שכבר נתמעך... ועוד כתב בתשובה (שבט הלוי חלק ח' סי' רי"ד אות ז) דבגדול אין צריך לקרוע הפריעה, כיון דבלאו הכי תופרים העור למעלה מהעטרה באופן שלא יחווה, וכל זה אתי שפיר לשיטה זו דעיקר הפריעה היא הקילוף, וזה כידוע לא שייך בגדולים כיוון שעור הפריעה כבר מופרד מהעטרה] ולדעת החולקים, עיקר הפריעה היא הקריעה ועד שלא קרע לא נשלמה המצווה, (אך נראה כי אף הם מודים שבדיעבד יצא בגילוי

אף בלא קריעה, וכפי שהשיב אחד מהן (הגר"נ קרליץ הו"ד בס' ברית אליהו עמוד רל"ד הערה 454) על שנשאל האם אף כשפירש יש לחזור ולקרוע בשבת, והשיב: לאו, כי בוודאי בדיעבד יצא, אך בלא פירש כיוון שעיקר הפריעה הוא קריעת הפריעה אם לא קרע עדיין לא סיים המצווה, ועכ"פ לא גרע מציצין שאין מעכבין וחובה לקרוע אף בשבת.

גדר ציצין שאינם מעכבין בשבת כל זמן שלא פירש.

ונראה עוד כי נחלקו פוסקי זמננו גם בדין גדר "ציצין שאין מעכבין המילה" שהתירו חז"ל לחזור עליהן כל זמן שלא פירש,

שלדעת הרב ואזנר, היינו דווקא באופן של ציצין המכסים העטרה בפחות מרוב גובהה או הקיפה, ולסברה זו, אם למשל נשאר עור פריעה מרובה מאד, אך קרע אותה כדין וקילף אותה מהעטרה, באופן שאין עומד לחזור, ובכל זאת אם ישאר אותה ולא יגורנה לא ייראה יפה, אם משום נפיחותה הרבה, או אף לאחר שירד הנפיחות יהא תלוי שם (אם כי לא על העטרה) באופן לא אסתטי, לדברי הרב ואזנר יהא אסור בשבת לגזור פריעה זו במספריים לייפותה אף בשלא פירש, כיוון שהעטרה כולה כבר נתגלתה, וכן כתב בתשובה (שבט הלוי חלק ו' סי' קצ"א) וז"ל: שאין דעתי נוחה מגזירת עור הפריעה אפי' בחול, שאין לנו להתחכם נגד המקובל (מדורות קודמים שלא גזרו) ולטעון שהוא נוי מצווה, אך עכ"פ בשבת בוודאי אין לגזור כיוון שאינו בגדר ציצין שאין מעכבין, (והביא כן גם מספר זוכר הברית עמ' קצ"ה בשם תשובת צמח צדק) וביאר סברתו: כי אף שארז"ל שהיתר זו לחזור אף על ציצין שאין מעכבין משום "זה קלי ואנווהו" דהיינו לייפות ברית קודש, אין יופי זה תלוי במה שנראה לעינינו, אלא חז"ל קבעו מהו יופי ואימתי יש משום ואנווהו, והיינו כשהציצין חופין את העטרה אף בפחות מרוב גובה או הקיפה שאין מעכב מדינא, מ"מ משום "ואנווהו" איכא, אך לא באופן הנ"ל,

אך החולקים יסברו, כי "ואנווהו" יש בכל מה שקשור ליופי המצווה ותקנתה, וכל זמן שלא פירש מותר להשלים כל מה שצריך לזה,

ואף יותר מזה כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק ל"ג הערה כ"ו, במהדורה החדשה), וז"ל: ושמעתי מהגרש"ז אורבך זצ"ל דבאופן שמותר לחלל שבת באיסור דרבנן צריכים לעשות הכול כראוי, גם להקפיד שלא להשאיר שום פגם ביופי של האדם, כגון חתך בפנים הדורש מבחינת הרפואה תפרים, מותר להוסיף תפרים אף שלא לשם הרפואה אלא שלא תישאר צלקת, כמו בציצין שאינם מעכבין את המילה דעושיין גם בשבת, ואע"ג דהתם מפני שהתנאה לפניו במצוות משא"כ הכא, מ"מ מסתבר דבדרבנן שפיר שרי ורק לעניין דאורייתא עדיין צ"ע אם אפשר להקל" עכ"ל (וכן בשו"ת מנחת שלמה תנינא (ב-ג) סימן ל"ה כתב כן). משמע שהבין כי משום זה קלי ואנווהו הותר להשלים במילה כל דבר שיועיל ליפות או להיטיב המילה כמו שהשווה לריבוי בתפירות למנוע צלקת לצורך יופי, וכאן במילה הרי הותר אף חילול דאורייתא כל זמן

שלא פירש לצורך ייפוי המצווה, א"כ לדבריו בוודאי יהא מותר לגזור תלתלי הפריעה הארוכים, משום "זה קלי ואנווהו" וק"ו מהתם שאינו מצווה.

האם ראוי וכדאי לבצע הפרדה במפריד לפני הברית?

ויתכן: שמסברת הרב ואזנר והחולקים עליו יש להוציא חילוק נוסף.

מלשון הרמב"ם השו"ע ושאר פוסקים מבואר כי את הפריעה עושין בציפורן, ועל אף שאפשר לומר כי אינו בדווקא, ורק משום שכן הדרך לעשות וקל יותר לתפוס בציפורן ולפרוע אך ניתן לעשות גם באופן אחר, אך מדברי המדרש (ילקו"ש תהלים רמז תשכ"ג, וכן במדרש תהלים מזמור ל"ה) דקדקו הפוסקים כי יש דווקא לפרוע בציפורן וכן כתבו המקובלים.

א"כ אפשר לומר, כי לסברת הרב ואזנר הנ"ל כי עיקר הפריעה היינו גילוי, א"כ אם לא קילף וגילה העטרה בציפורנו, כי נפלה מאליה לאחר החיתוך כנ"ל (ויותר שכיח באלו המפרידים הפריעה מהעטרה במפריד, לפני המילה) אף אם קרע אותה בציפורנו לא קיים "פריעה בציפורן" כי ברגע שנתגלתה העטרה נתקיימה מצות פריעה, אך לסברת החולקים דאף בשבת חובה עדיין להרימה ולקורעה, עכ"פ קיים בקריעת עור הפריעה מצוות פריעה בציפורן.

ולפי שיטת הרב ואזנר זצ"ל ייתכן כי יש הידור שלא לעשות הפרדה במפריד לפני המילה אפילו בחול (או לפחות לא לעשות הפרדה מושלמת) בכדי לקלף הפריעה בציפורן דווקא.

אך יש לדעת, כי גם לדעת הרב ואזנר, אין כל עניין להשאיר את כל עור הפריעה או רובה כפי שיש טוענים (אי משום שצריך לקלף כולה דווקא בציפורן, או לפי המובא לעיל מתשובתו, שאין דעתו נוחה מגזירת עור הפריעה אפ' בחול, ורוצים לדייק מכאן שיש לדאוג מראש להשאיר דווקא כל עור הפריעה ולא לחתוך את חלקו עם הערלה) אלא מסתבר כי מספיק להשאיר חלקו בשיעור המעכב (ברוב גבהה או רוב הקיפה של העטרה), וכן כתב בתשובה (שבט הלוי ח"ד סי' קל"ד אות ב') וז"ל: אם המוהל מכווין ע"י אומנות יד שלו לחתוך חלק גדול של עור הפריעה יחד עם עור הערלה, ואח"כ הנשאר מעור הפריעה קורע בציפורן כדרך פריעה, לענ"ד דאין פגם בדבר. [ועיין בס' ברית אברהם הכהן למוהל המומחה ר' אברהם קאהן זצ"ל, על ה"מגדל עוז" בנחל השמיני סעיף ח' הערה י'. שכתב "הנכון לכתחילה לחתוך כל מה שאפשר מעור הפריעה (שיש בזה תועלת גדולה לרפואת המכה, דבכל מה שמוסיף בחיתוך עור הפריעה, ממהר רפואת התינוק בלי כאב), ולשייר רק מעט מעור הפריעה בכדי לקיים בה פריעה בציפורן". ובמהדורת תשס"ו עמוד קפה הוסיף "מה שכתבנו שצריך לחתוך הרבה מעור הפריעה, יש לבאר דאין הכוונה לחתוך לגמרי את עור הפריעה, אלא יש לשייר כשיעור רבע מעור הפריעה הסמוכים לחריץ, שבהם יש עצבים וכלי דם, וח"ו שיחתוך המוהל את עור הפריעה עד חריץ לפי שידוע מספרי הרופאים שיש שם ורידים ועצבים שמסייעים הרבה לכוח גברא, ושם כח ההרגשה, על כן צריך לשיירם, אבל משם והלאה טוב לחתוך השאר, כמו שכתבתי למעלה, כדי שלא יהיה עור הפריעה מדולדל, שזה גורם שאין המכה מעלה ארוכה במהרה..."]

(אך יש לדעת כי לעיתים יכול לצאת שכר הדקדוק בהפסידה, כי ייתכן שמרוב מהירות המוהל בברית, לא ישים ליבו לכך כי לא קילף הפריעה בכל ההיקף כראוי, ובאם נשאר דבוק ברוב הקיפה אפי' בגובה משהו, או ברוב גובהה אפי' במקום אחד, ולדברי הבכור שור מדובר בגובה מינימלי (גובה הנזר) התינוק נשאר ערל מדאורייתא, ואף אם יתקנו בחדר לאחר הברית, עכ"פ יש חשש הפסק על כל ברכות הברית, מלבד היתרונות הרבים האחרים שבהפרדה, כמו למנוע הישארות עור פריעה מרובה שיצטרכו כנראה לגזור אח"כ ויתרבה צערא דינוקא, שלא לדבר על היתרון הבטיחותי שבהפרדה במפריה, למנוע משיכת העטרה עם הפריעה הדבוקה אליה לתוך המגן ה"י).

הפרדה בשבת

ומדי אתאנו לדבר בהפרדה, יש לחקור בדין הפרדה בשבת שכבר נשתברו עליה קולמוסין הרבה, אם ראוי ומותר לעשותה בשבת לאלו הרגילין בה בחול אם לאו,

ועיקר טענת המתירים היא משום שאינו פסיק רישא שייצא דם, וכמובן דלא ניחא ליה,

אך בספר "מילה שלימה" למוהל מומחה הרב שלמה שוחט שליט"א, הביא דבר חידוש בשם אחד מהרופאים, כי היות ועור הפריעה בתינוק לפני הברית דבוקה לעטרה, סביר כי יונקת ממנה חיות ע"י נימי דם המחוברים ביניהם, וע"כ בהפרדה נפסקים נימים אלו ופסיק רישא שייצא דם משם, אך כבר כתב עליו בספר "ברית אליהו" לידידי המוהל הרב ברנדייס שליט"א, שאין דבריו נראין נכונים במציאות, והאמת, דיותר סביר כי עור הפריעה לפני הברית יונקת חיותה מנימי הדם המחוברים אותה לעור הערלה שמעליה הדבוקה ומחוברת אליה בתת עור כידוע, מלבד מה שמחוברת בחריץ מתחת לעטרה.

אך לגוף הטענה כי אין בהפרדה פסיק רישא שייצא דם, (על אף שבפוסקים נראה שקיבלו סברות סותרות מהמוהלים במציאות זו אם הוא פסיק רישא) לדעתי הענייה מסתבר כי כמעט לא יימלט שייעקר דם ממקומו ע"י הפרדה במפריה, ופוק חזי מה שכתב בחזו"א בהלכות הטפת דם ברית, כי אף אם לא יצא דם כלל אלא נצרר הדם יצא ידי חובת הטפת דם ברית, ולענייננו, לדעתי היות ונימי הדם הנמצאים בעור הפריעה הם עדינים מאד (אפשר להיווכח בזאת כשעושים הפשלה בערלה פתוחה) לא יימלט שייצא מהם משהו דם בהפרדה, עכ"פ נצרר הדם, ולטענת המוהלים "אצלי לא יוצא דם" מתוך עדינות הפרדה, בוודאי משתדלים הם בצורת הוצאת המפריד שלא יראה דם לבחוש, אך זה עדיין אינו אומר שלא יצא עכ"פ מעט דם מהעור ונשאר בין עור הפריעה לעטרה,

ובכל זאת, על אף שלא הגעתי להוראה ואין בדעתי וביכולתי לפסוק בעניין, הנני להציג סברתי הקלושה לעיני הפוסקים, כי היות ואין ברית הלכתית מתבצעת לעולם ללא הפרדת עור הפריעה

מן העטרה, כפי ששנינו "מל ולא פרע כאילו לא מל", והשאלה היא רק מתי מתבצעת ההפרדה, לפני המילה או לאחריה, א"כ מאי נפק"מ מתי נעשית, והרי שנינו שכל זמן שלא סיים להסיר את הציצין המעכבין המילה חייב להשלים אפי' אם כבר פירש מהמילה, עאכו"כ אם מפריד לפני המילה ועדיין לא סיים (התחיל) מילתו מדוע ייאסר, לא מבעי' לדעת הסוברים שהזכרה לעיל כי כל זמן שעוסק במילה אפי' ציצין שאין מעכבין ואפי' שלא במקום מצווה (כמו בתפריים), היות וניתנה שבת להידחות יעשה כדרך שעושה בחול, אלא אפי' לסברת הרב וואזנר שאין להשלים כבחול אלא ציצין המחפין העטרה אף שאינן מעכבין, הרי הכא עדיין לא הושלמה המילה כדין, ואם תאמר הרי ניתן לעשות הברית ללא הפרדה במפריד לפנייה, והרי יש שעושים כך, נשאל, וכי מוהל שהמילה אורכת לו זמן רב ותמיד נזקק לתקן ציצין המעכבין או שאינן מעכבין לפני שפורש ממילתו, האם יהא אסור לו למול בשבת? והרי שנינו שאדם שמל פעם אחת מותר לו כבר למול בשבת, ובמשנה ברורה (סי' של"א סעי' י ס"ק ל"ח) הביא בשם תרומת הדשן וז"ל "ואפילו איכא אחר דמל זימנין טובא" וא"כ אין דין לקחת היותר מומחה מיומן וזריז בשבת, העיקר שלא יקלקל ולא ישאיר אותו ערל.

וכבר נחלקו המחבר והרמ"א אם ראוי ששני מוהלים ימולו בשבת שזה מל וזה פורע, לדברי המחבר (יו"ד סי' רס"ו סעי' י"ד) אין לחלק מעשי המילה בשבת ובכך להרבות חילולי שבת, אך הרמ"א שם כתב וז"ל: "ואדרבה נראה לי דשרי דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שכמה כוהנים היו עובדים ומחללים שבת, דמאחר דשבת ניתן להידחות הרי הוא כחול לכל דבר" עכ"ל, אך מלבד מה שהובא בפוסקים ובנודע ביהודה, הובא במשנה ברורה (של"א סעי' י ס"ק ל"ו) וז"ל: "אבל הרבה אחרונים כתבו שיש להקל בזה, וכן המנהג בכל מדינות פולין תמיד הם שני מוהלים, זה חותך וזה פורע בין בחול ובין בשבת, והנה התירו לעשות המצווה באנשים שונים אף שמתרבה חילול שבת, א"כ בוודאי כשכמה פעולות נעשים ע"י אותו מוהל, (אף שיש לחלק, שכאן נעשית פעולה נוספת).

היוצא מהנ"ל, מכיוון שמדובר במוהל שעושה הפרדה במפריד בחול, ולא בכדי עושה כן כמו שעושים מוהלים מומחים רבים, כי באופן זה תיטב המילה ויהא לתועלת התינוק ולייפוי המצווה ובטיחותה כנ"ל, א"כ ראוי שלא ישנה ממנהגו בשבת, דבר שעלול להקשות עליו את הברית ולגרור בעיות וספקות אחרות בחילול שבת כנ"ל, (בהישארות מעט עור הפריעה דבוק בחריץ, או הישארות פריעה מרובה, שנכנס למחלוקת הפוסקים בגדר ציצין מעכבין ושאין מעכבין).

ואף שיש לומר שניתן לעשות הפרדה על ברכי הסנדק, ולהסמיכה לברית לשתהא כפעולה אחת, ואולי לעשותה מערב שבת, הרי ברור כי אם הי' ביכולתו לעשות כן (על ברכי הסנדק) הי' עושה כן אף בחול, אלא מסתמא על ברכי הסנדק לא תהא לו יישוב הדעת מספיק לעשותה כראוי מפני המהירות ואימתא דציבורא, ואולי לא יצליח כנדרש ויגרור אחריו בברית את הבעיות הנזכרות לעיל, (מבחינת ייפוי הברית ובטיחותו) ולעשות לפני שבת, מלבד מה שפקפקו על זאת

שמה דינו כחולה באבר אחד שיש לדחות הברית, (מטעם שמתנפת, אך יורד הנפיחות בד"כ עד שבת) ועל אף שלסברה זו גם העושה הפרדה בחול טרם הברית, יש לדונו כחולה באבר אחד שיש לדחות הברית, אך נראה שחולי באבר אחד נאמר על מי שחולה באיבר אחר מלבד איבר הברית, שאין להעמיס עליו חולי נוסף באיבר הברית ע"י המילה, אך הפרדה הינה חלק מפעולות הברית שאמורים להתבצע בכל אופן כנ"ל, (ואינו חולי אחר) אך בכל זאת כשעושה זאת לפני שבת ומתחיל להתרפאות כבר, ושוב עושה הברית ייתכן שהדבר שונה ומדובר בשני פציעות שונות (אף שהווי באותו אבר), אך יש אולי גם לחשוש מזיהום הפצע הנגרם בערב שבת, (ובפרט לשאינם מיומנים שעלול לצאת יותר דם) מכיוון שלא דואגים לחיטוי המקום כמו לאחר הברית,

היוצא מדברינו, שכפי שאיננו אומרים למוהלים שאינם עושים הפרדה במפריד, לעשות "תפיסה עדינה" יותר שלא יעקור דם מנימי הערלה והפריעה, (כפי שקורה לרוב, על אף שלא תמיד יוצא ונראה בחוץ כנ"ל, ויש לדעת שבד"כ המוהלים שאינם מפרידים במפריד תפיסתם חזקה יותר, כי משתדלים להפריד חלק מעור הפריעה תוך כדי התפיסה) כך אין להורות למי שמפריד בחול לשנות ממנהגו בשבת מטעמים הנ"ל,

אך על אף הסברות שהוזכרו לעיל, יש לדעת כי מוהלים רבים חלקם גדולים בתורה, מקפידים להפריד במפריד לפני שבת, וכן כתב הרב וואזנר בתשובה (שבט הלוי חלק ד' סי קל"ד אות ה') וז"ל: אם אפשר לעשות ההפרדה מער"ש מה טוב, ואם אי אפשר, אז אם אינו פסיק רישא לעניין חבלה בוודאי מותר, ואם הוא פסיק רישא צ"ע לדינא (ובחלק ט' סי' רי"א אות ב' כתב דיש להחמיר בזה).

עוד יש לדעת, כי המפריד מוזכר כבר בספרי הפוסקים מלפני כמה מאות שנים בצורה חיובית ומומלצת, כמו ב"מגדל עוז" להיעב"ץ שבעצמו היה מוהל בן מוהל, וישנם הטוענים כי מוזכר כבר בתשובות הגאונים.

קו "ברית מילה כהלכתה"

**לרגל הדף היומי ניתן לשמוע את שיעורי הרב
קיין שליט"א בפרק ר"א דמילה - על סדר הדף**

02-621-47-67

074-7962-189

איסור השימוש במגן עם הרייז צר ביותר

הנה בשנים האחרונות הולך ונפוץ השימוש ב"מגן", אשר כשמו כן הוא מגן הוא על אבר המילה מפני פגיעת הסכין חלילה, למען ששומר מצוה לא ידע דבר רע.

אלא שלא הכל יודעים כי ישנם מגנים שהחריץ שבהם צר ביותר, ומחמת כן פעולתו זהה מאד לפעולת מגן ה"קלאמפ" הידוע לשמצה בשם ממציאו – "ברונשטיין", אשר נאסר באיסור גמור ע"י כל פוסקי ישראל וצוק"ל ושיבדלחט"א, מכמה וכמה טעמים.

וראשית יש לבאר את מהות מגן "קלאמפ" ואופן פעולתו, והוא מבואר היטב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סי' כ"ט), וז"ל: תחילה לוקחים מחט ומפרידים את עור הערלה והפריעה מן העטרה סביב סביב, אח"כ לוקחים מספרים כעין צבת ותופסים את עורות הערלה והפריעה יחד ובמקום אחיזת הצבת נדבקים שני העורות יחד, ובעוד הצבת בידו ואוחז בהם את שני העורות מכוון לשים את מכשיר המגן בדיוק במקום החתיכה, ובהנחת המכשיר הנהו תופס את שני העורות יחד ושניהם נחתכים כאחד.

המכשיר בהסגרו הריהו לוחץ ומהדק את העורות כל כך חזק שאם אפילו יורידו את המכשיר לפני החיתוך, העורות כאילו נחתכים הם, ורק עור דק מאד מפסיק בין העורות לבין הגיד, וגם עור זה הוא כבר סדוק, כי בהסגר המכשיר לא נשאר אפי' רווח כלשהו בין שני חלקי הצבת של המכשיר, ובהנחת המכשיר לבד, לפני החיתוך, נעשים העורות בשר מת ושוב לא יחיה לעולם.

המכונה בלחיצתה מכווצת את השרירים ומהדקת ומדביקה אותם כ"כ שע"י החיתוך לא יצא אפי' דם כלשהו, וזוהי תכלית המכונה שבמשך יום אחד כבר נרפא הפצע כליל ע"י הידוק את גידי הדם מיד לפני החיתוך.

כשמסירים את ה"מגן" צריכים לפתוח ולהפריד את העורות שנדבקו בלחיצת המכשיר ועי"ז תתגלה העטרה ומעורות הערלה והפריעה לא נשארו מאומה והעור שנפתח הוא העור שסביב הגיד שנמשך מקודם למעלה כדי שיוכל לחתוך את כל העורות יחד, וגם אז אין דם יוצא, ואין כאן מה למצוץ מפני שכבר נדבקו העורות ונתהדקו שרירי הדם.

ברגע הנתן המכשיר על גוף התינוק נעשה כל גופו כחול מחמת היסורים הנוראים שגורמת הנתינה, ובעת החיתוך שאח"כ אין התינוק בוכה עוד, מפני שהעורות כבר נכרתו מהתינוק עם נתינת המכשיר, והחיתוך דלאח"כ הוא כחותך בבשר מת בעלמא. אמנם בהוראות

המצורפות למכשיר כתוב לעשות מציצה ופריעה אחר הורדת המכשיר, אבל כל זה שקר וסמיות עינים למתבונן ומבחין בדבר. עכ"ל הציץ אליעזר.

ובדין השימוש במגן זה, צווחו גדולי ההוראה שאסור באיסור חמור לפי שיש בו ביטול מצוות מילה כהלכתה מכמה טעמים ועוד איסורין כמשי"ת אי"ה, והזהירו באזהרה חמורה לבל יהיין איש להשתמש בכלי הנ"ל, ושיש למחות ביד פורצי הגדר המחללים ברית קודש הגדולה מכל המצוות. ואלו הם הטעמים שיש לאסור מילה בכלי זה.

א. ביטול מצוות הטפת דם ברית

ראשית כתבו הפוסקים¹ שעי"ז מבטל מצוות הטפת דם ברית, שעם נתינת המגן ואחריו לא יוצא שום טיפה של דם [וע"ז התפארות הממציאים את המכשיר], והרי יציאת דם בברית מילה מצוה היא, כמש"כ רש"י בשבת (קלה. ד"ה לכרכי הים).

ב. לא חשיב כחיתוך בסכין

עוד כתבו הפוסקים² שהוא שינוי ממנהג ישראל למול בסכין, כמש"כ הרמב"ם (בפ"ב ממילה ה"א) וכן פסק בשו"ע (בסי' רס"ד ס"ב) שנהגו למול בסכין.

ואע"ג דאף המשתמש במגן זה עושה החיתוך בסכין, מ"מ חשיב כאילו לא חתך בסכין, דהנה כתב בציץ אליעזר שע"י נתינת המגן נעשה הבשר מדולדל והעורות כאילו נחתכים הם, ורק עור דק מאד מפסיק בין העורות לבין הגיה, וגם עור זה הוא כבר סדוק, כי בהסגר המכשיר נעשים העורות בשר מת, והלכך סבירא להני פוסקים דחשיב כאילו חתך במגן, דהחיתוך בסכין לאו כלום הוא כיון שבשעת החיתוך כבר היה העור בלא"ה מדולדל וסדוק, וכחתוך דמי, וא"כ הוי שינוי מהמנהג למול בסכין. ומהאי טעמא איכא עוד כמה חסרונות במגן זה כמשי"ת לקמן אי"ה, וע"ע לקמן דנראה דיש חולקין וס"ל דאעפ"כ אין העור חשיב כחתוך אלא דוקא ע"י חיתוך הסכין.

ג. דמיא להסרה בסם

ובמנחת יצחק³ כתב עוד, דלא מיבעיא דחשיב כאינו חותך בסכין, אלא אף גרע מצור וזכוית וכל דבר הכורת, דכיון שמחמת ההידוק של ה"מגן קלעמפ" נעשה הבשר של הערלה חולה ולאחר זמן יפול או ישחת, וכשחותך חותך בבשר המת, זה הוי כמו נוטל

1 ציץ אליעזר (שם), שו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' כ"ד אות ב'), שו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קל"ב וח"ח סי' רי"ח), דת והלכה (להגר"מ שטרנבוך סי' ב'), ואגרות משה (ביו"ד ח"ג סי' צ"ט). ואע"ג דכתב שם שבמגן [קלעמפ] אי אפשר שלא יצא דם, הא דבר זה אינו נכון וכמש"כ הוא גופא שם שלא ראה מילה זו מעולם אלא שכך אמרו לו, אך עדות שקר היא, כמש"כ בציץ אליעזר שראה כן בעיניו שלא יוצא אף טיפת דם. וממילא לדינא אף לאג"מ אסור כיון שאין יוצא דם.

2 מנחת יצחק שם, וציץ אליעזר שם.

3 שם.

הערלה ע"י סם דלא הוי בכלל מילה כמש"כ האמרי יושר (בח"ב סי' ק"מ) דלשון המול משמע כריתה ביד או בסכין ולא בסם שיכרת ממילא, כלומר דלא שינוי במנהג בלבד הוא, אלא אף לעיכובא מדינא, דבעי' כריתה מכח המוהל והכא נכרת ממילא.

ד. שע"י זה נעשה המוהל כמתעסק בעלמא

ובדת והלכה (שם) כתב עוד, דבכה"ג חסר בעיקר מצוות מילה, דכיון שעוד לפני המילה [היינו החיתוך] הבשר והעור כמדולדל וחתוך, א"כ חשיב כבר כנימול ע"י המכשיר, וכיון שבשעה שלוחץ המכשיר אינו מתכוון למילה כלל אלא רק להכנה בעלמא, א"כ הוא כמתעסק בעלמא ולא יצא, שאפילו בשחיטה כשמתעסק ומתכוון לדבר אחר דעת היש"ש דלא יצא והוי כנבילה, וכ"ש למצוות מעשה המילה ודאי לא יצא אז דהוי כמתעסק, ובמילה גופא כבר כחתוך ואין מצוה, ואין כוונתו אז מהני לכלום, וא"כ ע"י כלי זה מבטלין עיקר מצוות מילה.

ה. ברכות לבטלה

ובציץ אליעזר⁴ כתב עוד, דנמצא דהברכות שמברך המוהל אחרי הידוק המגן על עורות הערלה, וכן ברכות האב כאילו לבטלה הם, שאינם עובר לעשייתן כיון שבאים אחרי כל המעשים, כלומר מטעמא שאין החיתוך בסכין חשיב מעשה המילה אלא נתינת המגן.

ו. חילול שבת

עוד כתבו האחרונים⁵, דבשבת הוי חילול שבת, שפעולתו לצרור הדם דהוה חבלה שחייבין עליה בשבת, ואין זה עוד קיום מצוותה⁶. וע"ע לקמן מאי דנפקא מינה עוד.

ז. ביטול מצוות פריעה

ועוד כתבו האחרונים⁷, שע"ז מבטל מצוות פריעה כהלכתה, שדין הפריעה שתהא בצפורן כמש"כ הרמב"ם והשו"ע, ועוד דין הפריעה שתהא באה אחרי חתיכת הערלה ולא בבת אחת עם עור הערלה, והיראים את דבר ה' נזהרים בזה. ואף שמילה ופריעה

4 שם, וכן רמז בדת והלכה שם בריש דבריו.

5 בדת והלכה ובציץ אליעזר שם.

6 וצ"ב אמאי הוי חילול שבת והא כבר נתבאר דמה שנותן המגן קלעמפ הוא חשיב המעשה מילה, משום שנעשה הבשר מדולדל וכחתוך דמי, והלכך לא חשיב כחיתוך בסכין, וא"כ אמאי הוי חילול שבת הא מקיים בזה מצוות מילה. ואולי היינו משום דאע"ג דבשעת החיתוך בסכין חשיב הבשר כחתוך משום שמדולדל הוא, מ"מ אין נעשה כך מיד בשעה שנותן המגן קלעמפ אלא רק לאחר ששוהה עליו איזה זמן, ונמצא שבשעה שנותן המגן עליו עדיין לא מקיים המצוה, והלכך בשבת הוי חילול שבת דצריכת הדם נעשה לאלתר קודם קיום המצוה. [ולפי"ז טפי מסתברא מש"כ המנחת יצחק דמי לסם, דלא בלבד שע"י נתינת המגן נעשה הבשר כראוי ליפול מעצמו, אלא אף נעשה כמדולדל בשעה שאין עושים בו כלום רק נמצא עליו המגן].

7 ציץ אליעזר ודת והלכה שם, וכן רמז במנחת יצחק שם.

בבת אחת כשירה לכו"ע בדיעבד, מ"מ לכתחילה המצוה במילה ואחר כך פריעה דוקא. אבל ע"י מגן זה, אין הפריעה בציפורן אלא בכלל, ולא עוד אלא אף נעשית בבת אחת עם חיתוך עור הערלה.⁸

ח. ביטול מצות מציצה

עוד כתבו האחרונים⁹, שע"י זה מבטלים לגמרי מצוות מציצה, והרי חז"ל התירו לעשות זאת אפילו בשבת אע"פ שיש בזה מלאכה דאורייתא והיינו משום שזה חלק מחלקי המצוה, ורבותינו שבכל דור ודור נקהלו ועמדו על נפשם שלא לתת בשום פנים ועיקר לבטל מצוות המציצה, ואם מציצה בכלי יש הרבה פוסקים שאסרו, כ"ש בביטול המציצה לגמרי. כלומר שמלבד שמבטל מצוות הטפת דם ברית כמשנ"ת לעיל, אף מבטל מצוות מציצה, שהן שתי הלכות במילה, וע"י הערה¹⁰.

ט. שאין המוהל כשר למול

ועוד חידש בדת והלכה (שם), דהשתא דאייתנן להכי דהוי חילול שבת וביטול מצוות מציצה, א"כ איכא עוד גריעותא בזה, והיא שאף נעשה המוהל פסול מלמול. דכיון שפעולת המגן ניכר לכל אחד דחילל את השבת הוי כחילל בפניהם ממש, כמו שהוכיח הש"ך (ביו"ד קנ"ז) מאסתר דבפרהסיא הוה אף שאינו בפני עשרה ממש כיון שידוע להו והכי נמי ניכר במילה דנעשה כאן קודם ע"י המוהל חילול שבת ובזה גופא דינו כמומר לחלל שבת. ולפי"ז אפי' אם מל בחול דלא הוי חילול שבת, או אפילו אם מל במגן כשר¹¹, מ"מ איכא כיון שפעם אחת מל בשבת במגן קלעמפ הרי חילל את השבת בפרהסיא ופסול מלמול אף בחול ובכל מגן שהוא.

וכן כיון שאינו מקבל על עצמו מצוות דם ברית דהוי כמו מעיקר המצוה אינו בכלל ואתה את בריתי תשמור, דמהאי טעמא פסל הרמ"א במומר, ואם מציצה מעיקר מצוות מילה, אפילו אינו מאמין בעיקר הברית כמצותה, במילה פריעה ודם ברית, אינו ראוי למול.

8 ולענ"ד איכא עוד גריעותא, שנמצא שמסיר את עור הפריעה לגמרי, אע"ג שדינה להפשילה לאחוריו אך אין להסירה כעור הערלה, אך לא הזכירוהו הפוסקים.

9 ציץ אליעזר ומנחת יצחק שם.

10 כן כתבו בציץ אליעזר ובמנחת יצחק, אך בדת והלכה משמע שהוא ענין אחד, ומשמע דס"ל דדין הטפת דם ברית הוא ע"י דם המציצה, ולא בדם היוצא מהחיתוך וכדס"ל למשיב נפש, ואכמ"ל.

11 ואכן במכתב הבר"ץ הנזכר מבואר שאסור ליקח לשום ברית מוהל כזה המשתמש באיזה מקום שהוא במגן הנ"ל.

י. צערא דינוקא וסכנה

וועד כתבו האחרונים¹², שיש לאסור משום הכאב והצער הגדול שגורמים לינוקא עם הדקת כלי "מגן" זה על עורו, שהרי כל גופו נעשה כחול מחמת היסורים הנוראים.

וביותר דאף סכנה איכא בדבר, שרופאים מומחים אמרו שדבר זה יכול לגרום לתינוק מום בלב ואף יותר מזה רח"ל, לפום הצער וההלם הגדול והפתאומי שמקבל התינוק מזה.

ובדת והלכה (ש"ס) הוסיף בזה טעם לשבח, דמלבד הסכנה ע"פ נגלה, איכא עוד סכנה בזה. דהנה בשדה חמד הקשה אהא דאמרי' מוהל שאינו מוצץ הוה סכנה ומעברי' ליה, דאמאי בעינן להא דסכנה היא והא תיפו"ל דמציצה מצוה היא. ופירש שבעצם למול תינוק בן שמונת ימים סכנה היא, ורק זכות המצוה מגנא ומצלא, וזה דוקא אם מקיימה כהלכתה, אבל אומנא דלא מייץ אינו מקיים המצוה כהלכה, וממילא הוא סכנה ולכך מעברינן ליה, ואף אם אין נראה לעיני הרופאים ששמסתכן ע"י זה, מ"מ נאמנים עלינו דברי חז"ל שסכנה היא, ואפשר אף שיגרום לו סכנה או חולשא לעתיד אף לאחר כמה שנים. והכי נמי במגן הזה הדבר מסוכן לילד שעוברים במילתו על דברי חז"ל ואין מקיימים חיתוך בסכין ופריעה והטפת דם כדין.

יא. ליכא צערא דינוקא

ובשבט הלוי (ח"ב סי' קל"ב) כתב עוד, דאיכא בזה עוד חסרון, דליכא צערא דינוקא, שקיבלנו שצריך התינוק שירגיש צערא דעצם מצוות מילה דהיינו חתיכת עור הערלה דרך מצוה, כדמשמע בסוף פסחים דאיכא צערא דינוקא, ואחז"ל בפ"ה מגיטין כי עליך הורגנו כל היום זה מילה.

וזה פשיטא דלא ס"ל כמשנ"ת לעיל דנתינת המגן קלעמפ חשיב מעשה המילה, דאת"ל הכי א"כ נהי דכמה עקולי אית ביה מ"מ לא שייך לומר דליכא צערא דינוקא, דאדרבא איכא בזה צערא גדול טפי ממילה בעלמא, וכמשנ"ת דיש שכתבו דיש לאסור מהאי טעמא לחוד דהוי צערא דינוקא וסכנה לנימול. אלא נראה דפליגי בזה אימתי חשיב כמעשה המילה, דיש סוברין דכיון שמנתינת המגן נעשה הבשר מדולדל, מעשה המילה הוא נתינת המגן, ומשו"ה כתבו דאיכא בזה גריעותא שאינו חותך בסכין והוי קודם הברכות וכו', אבל לשבט הלוי ס"ל דאף שנעשה הבשר מדולדל מ"מ אכתי לא חשיב כנימול כל זמן שלא חתכו בסכין, ואולי משום דלא גרע מציצין המעכבים, ומשו"ה כתב דאיכא גריעותא דליכא צער, כיון שמעשה המילה הוא החיתוך בסכין, ובזמן חיתוך הסכין אכן ליכא צערא כלל.

12 ציץ אליעזר שם, וכן כתבו באגרות משה שם ובשו"ת שבט הלוי ח סי' רי"ח.

וכ"כ להדיא בתשובות והנהגות (ח"א סי' תר"א) וז"ל, לפי המבואר לעיל שהצער במילה גופא במצות מילה וכאן אין צער במילה גופא רק לפניה, וחסר בעיקר קיום המצוה הצער שזהו חלק בהמצוה ולכן אסרו הרדמה, עכ"ל¹³.

יב. רמאות וגניבת דעת

עוד כתב בציץ אליעזר (שו"ב) בזה"ל, שמוהל המשתמש בכלי מגן זה, מרמה את דעת הבריות ודעת הורי הילד כאשר מחזיק נוסף לכך גם סכין מילה, כי כולם חושבים שמל בסכין של מילה כדת וכדין ולשם כך בחרו בו לשמש להם כמוהל, והאמת היא שאינו מל בסכין של מילה כלל, כי הכל כבר משותק ומדולדל מקודם לזה ע"י המשחית הנקרא "מגן", ובסכין המילה הוא מחתך כבר רק בשר מת בעלמא אשר בין כך היה מתייבש ונופל מאליו באין לו יותר כח של חיות עם הגוף החי, ובאופן שסכין המילה כאילו, אינו בא לאחר פעולת המגן אלא לשם ראוה בעלמא להטעות את הבריות לחשוב כאילו מל הנהו כביכול בסכין של מילה, על כן החובה להתריע בחזקה על ההונאה הגדולה הזאת וכו' שמוהל כזה מועל בתפקידו הקדוש ואינו מל בסכין של מילה כלל, עכ"ל¹⁴.

ובדת והלכה כתב שיש בזה עוד גניבת דעת מחמת שמרמה אבי הבן והציבור שמדמין שיליד אין צער מילה ואין דם, ולא ידעו ולא יבינו שכבר מקודם בהנתן המכשיר היסורים להתינוק נורא מאד, עד שרופאים מובהקים מעידים שמרוב פחד לתינוק בן שמונה ימים עלול לגרום לו מום וחלשה בלב לעולם, וא"כ נצטער עוד יותר מכל תינוק בעלמא.

יג. שינוי ממסורת ישראל

ובעיקר התריעו בפוסקים, מפני שהדבר שינוי מהמסורת המקובלת מאבותינו. וז"ל השבט הלוי (בח"ב סי' קל"ב) ע"ז: פשוט אצלי כביעתא בכותחא דאסור לשנות מן הדין צורת המצוה כפי שנמסרה ממש ודור דור, וכל המשנה קרוב לומר דלא יצא וכו', ונהי דודאי ערל לא הוי כיון דהסיר הערלה ועור הפריעה אבל מצות מילה כמצותה לא קיים, והכא צורת המצוה מוהלין ופורעין ומוצצין, היינו חותך בסכין או כל דבר שיש לו דין סכין, ואח"כ פורעין בידים ע"י צפורניים וכו'.

13 ויש לתמוה, דמשמע דס"ל כהשבה"ל דמעשה המילה היינו החיתוך בסכין, וצ"ע דהוא גופא כתב להדיא בקונטרס דת והלכה דאיכא בזה גריעותא שהמוהל מתעסק כיון שבזמן הכנסת המגן אינו מכוון למצוה ובשעת החיתוך בסכין כבר הבשר מדולדל, ושהברכות לבטלה הם, כלומר דמעשה המילה היינו נתינת המגן. וזכיתי להכנס לסוכתו ביו"ט ראשון של סוכות תשע"ט ושאלתי קו' הג"ל, והשיב לי, למעשה אסור. ולענ"ד כוונתו דממה נפשך יש לאסור, דאפי' את"ל כהשבט הלוי דאין נתינת המגן חשיב מעשה מילה וא"כ לא הוי מתעסק, מ"מ איכא גריעותא דליכא צערא דינוקא. ואדרבא לא רצה ליתן טעם ברור לדבריו אמאי יש לאסור, שלא ליתן פתח לפורצי גדר להשיב על הטעם ולבטל הכי לומר נפל היסוד נפל הבנין, וכדמסיים בתשובות והנהגות שם ששמע מפי מרן הגרי"ז מבריסק שמוטב לא לבסס לפעמים פסק בדברי הלכה שאז החולק דוחה הדברים.

14 ועוד כתב שם, ששמע שמועה נוראה שהמוהלים שמלים בכלי מגן זה, כדי לסמא את עיני הרואים שלא ירגישו שאין כאן מציצה עושים רמאות שמשליכים בזכוכית צמר גפן טבול ביין ומראים את עצמם כמוצצים ויורקים לתוך הזכוכית, ודי בזיון וקצף. ואכן לשיטתייהו אזלי, דכרמאותן בענין הסכין מרמין אף בזה.

ע"כ חלילה והס מלהזכיר ליתן יד להמתירים זה ומצוה גדולה לגזור ולאסור הנ"ל וכו' ומצוה לעזור מלהפך דברי אלוקים חיים במצות מילה אשר כל קדושת ישראל הושתת עליו, וכל תנועה ותנועה במצוה זו יסודתה בהררי קודש תורה הנגלה ופנימיות התורה וכו', ואלו המתחדשים עוקרים יסודי מצוה ושורשה, וכל המקיים המצוה כמצווה עלינו דהיינו חותך פריעה ומציצה בפה וסדר הברכות התפילות והתקונים כמאז וקדם שומר מצוה לא ידע דבר רע וניצל ע"י מדינה של גיהנם, עכ"ל. וכע"ז כתבו אף באגרות משה (שם) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' תר"א).

העולה מן האמור:

ועל כן השימוש במגן "קלאמפ" אסור באיסור גמור מכמה טעמים, וכבר אסרוהו האגרות משה, המנחת יצחק, הציץ אליעזר, השבט הלוי והגר"מ שטרנבוך. ובציץ אליעזר (שם) כתב שאף הגרצ"פ פראנק אסר זה. וכן פרסמו מודעה ואזהרה ביד"צ שע"י העה"ח בחודש אייר תשל"א שכל הנ"ל אסור בשום פנים (ע"י בנספח). על כן ראוי למחות בעוברים על זה, המחללים את המצוה הגדולה מכל מצוות שבתורה, שהיא מיסודי הדת וקדושת ישראל.

ואף השימוש במגן רגיל אלא שהחריץ שבו צר ביותר, פעולתו קרובה מאד למגן "קלאמפ" אף שאינו עשוי כצבת, והבשר נעשה מדולדל ומת ממש כבשימוש ב"קלאמפ" ואף אין הדם יוצא כדרכו. ועל כן חובה על כל מוהל להמנע משימוש במגן כזה חלילה.

ואכן בהנחיה שניתנה ע"י הרה"ר (בשנת תשס"ד), כתבו כי אחר שגדולי ישראל ראו את פעולת מגן צר, הורו להם שאף מוהל המשתמש במגן הנהוג בימינו, ישתמש במגן עם חריץ רחב אשר לא יפחת בכל אורכו מ-1 מ"מ שוחק, שכן זהו המגן הנדרש לרוב הבריתות. ובשעת צורך כגון באבר קטן, אפשר להשתמש במגן צר יותר, אך לא פחות מ-0.6 מ"מ. ושימוש במגנים אחרים אסורים לחלוטין.

ויש בנותן טעם לשבח לסיים במש"כ ע"ז השבט הלוי (בח"ח סי' רי"ח) וז"ל, הנה דבר ההשתמשות במכשיר זה נאסר ע"י רוב רבנים חרדים מורים מובהקים וכו' והמוהלים העושים כן פושטים מעל המצוה כל הודה והדרה, ופשוט אצלינו דהא דסגולת מצוה הק' הזאת מועילה דהיינו שמגינה מדין גיהנם וגורמת קדושת ישראל, ונעשית ביום הח' כדי לעזור הנימול לכבוש התאוה כמש"כ הרמב"ם, ועוד סגולות עצומות כגון תבנית חותם של אמונת ישראל והבדלתן מן הגויים ועוד ועוד, כל זה רק אם עושים המצוה כמצווה עלינו אז כדאי היא שתרחם עלינו בכל הנ"ל, משא"כ אם מתחכמים נגד המקובל עלינו נהי דודאי ערל לא נקרא אבל מצוות מילה לא קיים לפעמים, וגם אם קיים אבל כנתינתה לא קיים, ואבדו מפעולה זאת כל חלקה טובה וסגולתה של המצוה הקדושה, עכ"ל. יה"ר שנזכה לקיים המצוה בכל פרטיה ודקדוקיה, אמן.

אייר תשל"א

מודעה רבא לאורייתא

על דבר ששמענו שנפרץ לאחרונה גם בארצנו הקדושה אצל מוהלים קלים שהחלו להשתמש למצות מילה בכלי המשחית המכונה "מגן" הנקרא קלעמפ וכיוצא בזה. כבר צווחו ומיחו גדולי ישראל בתכופות נגד זה.

והגנו בזה לחוות דעתנו דעת תורה, כי המשתמשים בכלי ה"מגן" הנ"ל למצות מילה לא די שאינם מקיימים מצות מילה, לא חיתוך ולא הטפת דם ברית, ולא פריעה ולא מציצה, וכחותכים ועוסקים בבשר מת, אלא שהמלים בכלי זה בשבת קודש הם גם מחללים שב"ק, וגם מסכנים את הילדים מכמה טעמים.

ואסור ליקח לשום ברית מוהל כזה המשתמש באיזה מקום שהוא ב"מגן" הנ"ל, וכל מי שיראה מוהל המשתמש בכלי המשחית הנ"ל מחויב להודיע שם המוהל לביד"צ החתומים מטה.

וכל מי שבירד למחות נגד המוהלים המשחיתים בהנ"ל מחויבים למחות ולא ישתמשו המוהלים אלא בסכין כמוהג ישראל מקדמת דנא, וכמבואר ברמב"ם הל' מילה (פ"ב) ובשו"ע (ס"ר רס"ד).

ונזכה בקרוב דין למלאך הברית יבוא לבשרינו ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הכו"ח הביד"צ דפעה"ק ירושלים תובב"א

נאם: דוד הלוי זונגרייז ראב"ד פעיק תובב"א

נאם: יצחק יעקב וויס מ. ראב"ד

נאם: הק' משה אריה פריינד

נאם: ישראל משה בלאמווד הגה"ק מהר"ץ דע"א דושנסקי

נאם: אלי זלאטניק

דין זמן המילה בחשש חולי אצל תינוק

נשאלתי על אודות זמן המילה לתינוק שנולד בלידה רגילה (בהולה), לאם החולה בזיהום חריף בתעלת הלידה, והוחל בטיפול אנטיביוטי. בבדיקות דם (WBC ו CRP) סטיה קלה שמאלה שהשתפרה תוך יומיים. תרבויות דם, אף, אוזן, עין ו-CSF) עקרות. בתרבות שנלקחה מהשלי צמחו חיידקים מאותו הזן בו חולה האם.

בהמלצת מומחה למחלות זיהומיות הוחלט על המשך טיפול אנטיביוטי אמפירי למרות שהבדיקות תקינות, וזאת עקב החיידק בשלי. אין ולא היו שום סימנים קליניים היכולים לרמז על מחלה בתינוק. לדברי הרופאים אפשר למולו ללא שום חשש. האם להלכה נחשב חולה כל גופו לענין דחיית המילה ז"י מעל"ע משהבריא או לא.

תשובה. הנה בספרי (בקונ' "מילת הבריא" פרק ד' סעי' ח') דנתי בעז"ה בענין תינוק שלא היו אצלו שום סימנים חיצוניים המעידים על שינוי או חולי, אלא שבבדיקת דם נמצא חיידק, וניתן לו טיפול אנטיביוטי. תרבות הדם שנלקחה למחרת נמצאה עקרה. האם ע"י עצם המצאות החיידק עשהו כחולה הצריך לדחות המילה, ואם כן האם זהו חולה כל גופו שצריך להמתין ז' ימים מעל"ע משהבריא, או נאמר שאילו החיידק הי' מתרבה הי' מחולל מחלה בכל גופו ומכיון שב"ה יש אפשרות לגלות מבעוד מועד שהולכת להווצר מחלה כללית וניתן להשמיד החיידק עוד לפני שחולל מחלה כללית וזהו ע"י אנטיביוטיקה, וא"כ לא היה חולה כל גופו ואולי אפי' לא חולה כלל, והרי זה כמי ש"כמעט" נפגע וברגע האחרון ניצל.

והעולה שם עפ"י המבואר בשו"ת שבט סופר (סי' ל"א) ושו"ת דברי מלכאל (ח"ב סי' קל"א) ושו"ת זקן אהרן (ח"א סי' נ"ו) ועוד פוסקים, דא"צ להמתין ז"י מעל"ע, ועי"ש כמה סייגים ותנאים לזה. אמנם אף שכמה וכמה מגודלי המורים הסכימו עם מש"כ שם, ידעתי כי יש החולקים על זה וסוברים שעצם המצאות חיידק בדם – מקום בו אין חיידקים אצל ילד בריא, מצריך המתנת ז"י. ומעתה יש לדון מה דין תינוק זה שלפנינו שהבדיקות בו עצמו היו תקינות ורק בשלי נמצא חיידק.

וזאת למודעי, שעצם העלי הקלה במדדים בבדיקת הדם אינה בהכרח ראי' למחלה היות וישנם עוד סיבות אפשריות לעליה במדדים אלו. ומאידך, עצם התרבויות השליליות אינם ראי' מוחלטת לשלילת מחלה (כדי שבדיקת תרבות תהיה הוכחה מוחלטת צריך לדגום את כל הדם של הנבדק...) כידוע כ"ז למומחים.

ונ"ל דאפי' המחמירים במבואר לעיל, יודו שבנד"ד א"צ ז"י. שהרי הטעם להחמיר הוא מספק שמא התינוק חולה במחלה המחייבת המתנת ז"י, ובספק בדינים אלו אזלינן לחומרא. וא"כ בנד"ד שהחיידיק צמח בתרבות מהשלי, יש לנו ספק ספיקא שמא אין זה מוכיח על התינוק עצמו ואת"ל שזה מוכיח, ספק האם תרבות חיובית ללא סימנים חיצוניים מצריך ז"י.

והנה בטעם הדבר שבדיני חולה לדחות ז"י אזלינן לחומא נחלקו הרי"ף והרא"ש אם זהו מטעם דהוי דאורייתא או משום שספק נפשות להחמיר (כמו שביארתי בעז"ה באריכות בקונ' הנ"ל פרק ג' סעי' י"ד), ולכאו' אם מפני ספק נפשות לא יועיל לנו דהוי ס"ס.

אך נראה דבכגון זה אפשר לסמוך ע"ד הרופאים שאין לו שום חולשה או סכנה, ואין זה נגד דברי חז"ל שבזה אינם נאמנים (כמו שנתבאר בקונ' שם פרק א' סעי' ב'), שאילו אמרו שהוא חולה אלא שאפשר למולו לא נשמע להם במה שחז"ל אמרו שלא למול. אך חז"ל לא דברו על מצב זה אלא שאמרו באופן כללי שהחולה בכל גופו ויש חולשה או סכנה במחלה הרי שאף אחרי שנרפא מהמחלה צריך עוד ז"י כדי שהחולשה לא תשפיע. ובנד"ד נסמוך ע"ד הרופא שאין לתינוק לא חולשה ולא סכנה. ובזה לכו"ע יועיל ס"ס לקולא, שאף המחמירים בתרבות חיובית בבדיקת התינוק יקלו כשהחיידיק נמצא רק בשלי' וכנ"ל.

כתבתי בקצרה את הנלע"ד להלכה ולא למעשה, כי בכל מקרה יש לבדוק עוד פרטים רבים נוספים וכל שינוי בין מקרה למקרה יכול לשנות את הפסק.

[הכותב הוא מח"ס "תורת הברית" על הל' מילה, "תורת המילה" על אומנות המילה, "קביעת העתים" (יו"ד קפ"ט) ועו"ס].

קו "ברית מילה כהלכתה"

קו מידע למוהלים ולהורים לפני ברית, דרשות ושיעורים, סדרי ומנהגי הברית והנוסחאות השונים, ועוד ועוד - שמעו ותחי נפשכם:

02-621-47-67

074-7962-189

מכתב בעניין "צערא דינוקא"

בס"ד

תמוז תשע"ה

אמע"כ הגה"צ רבי ... שליט"א

בענין מכתבו ממר חשון שנת תשס"ח¹, אשר המצאתם לידינו, קראנוהו בשימת לב ויישר כחו על הדברים המעוררים בשימת לב להתרחק מכל צערא דינוקא מיותר, ושאף בדברים שהותרו להשתמש בהם במקום צורך, לא הותרה הרצועה ושצריך תמיד להיות לנגד עיני המוהל ההתרחקות מצערא דינוקא. בין אם זה ברוחב החרץ של המגן, אחר דאין כל אצבעות שוות, ובין בשימוש בכלי המפריד דא"ז תורה מסיני ואף לכשמשמשים בו יש מקום גדול למעט בצער וכדו'.

והנה אחר שראינו את דבריו הכנים שנכתבו מלב מרגיש, ובפרט בשום שכל והבנה ברורה בפרטי המציאות, אשר לא רבים יחכמו לזאת ואף רבים מהחכמים לא זכו למדה זו, וראינו גם את בקשתו בסוף המכתב לקבל חוות דעת מהעוסקים במלאכת הקדש, על כן אמרנו לא נמנע טוב מבעליו וננסה לעלות על הכתב כמה נקודות בסייעתא דשמיא.

א. כמובן כשם שאין פרצופיהם שוים כך דעותיהם וכן הוא בדעת המוהלים שאינה שוה, ואין בידנו לכוון דעת כל המוהלים. ובודאי שאי אפשר לומר שהמכשלה שדברתם בה אינה בנמצא, ואף המדקדקים צריכים חיזוק בגדר מזרזים למזורזים.

איברא דכל דבר לגופו נצרך בחינה רחבה בתועלת הידור המצוה ובחינה לטווח ארוך של צורת האחיז והריפוי. שפעמים חיתוך יותר ישר ומדויק, בשיעור הנצרך, חוסך המשך טיפול כואב או איחוי ארוך או חוסר בהידור מצוה וכמו שיתבאר בהמשך בס"ד ואין צערא דינוקא נמדד רק ברחמנות לקול בכיות הילד (שהם אינם בהכרח מודד לרמת הכאב - אא"כ במקרים מיוחדים) וכבר אמר הפייט איש הירא ורך הלבב עבודתו פסולה.

ויעויין במה שכתב רבנו הגר"א באבן שלמה (פ"א אות ז, ע"פ הגמ' בשבת קנ"ו ע"א) "אף מי

1 נכתב כמענה, לרב חשוב, שפנה אל אחד המוהלים שנדמה לו שהמוהלים היום עושים כמה וכמה דברים שלא ראה אצל אבותיו שהיו מוהלים, ולפי דעתו הם גורמים צער וסבל מיותר לחינוק. ואחר שהגיע אליו מכתב זה, ענה להם במכתב בו כתב בין הדברים בזה"ל: "עתה בדבריכם במכתבכם הנחתם את דעתי..."

שטבעו רע לא ילך נגד הטבע לגמרי כי לא יתקיים בידו רק צריך להתחנך לילך בדרך הישר על פי טבעו. למשל מי שנולד במזל מאדים שהוא מוכרח להיות שופך דם אז יש בידו להתחנך להיות שוחט שהוא בינוני או מוהל שהוא צדיק... וזה שאמר חנוך לנער ע"פ דרכו" ואע"פ שאין זה הגדרה על כלל המוהלים אבל מ"מ חזינן שלצורך מלאכת המילה נצרך מעט ממידת הגיבור שדוחה את מידת הרחמניות כשצריך.

ב. בענין עצם השימוש במגן כבר נזכר בספר "ברית אליהו" דבאות חיים ושלוש מחה על השימוש במגן שגורם צער לתינוק (הערה 120 בספר ב"א), אך נתבאר שם שיש כמה תועלות אמיתיות שבאו עם השימוש במגן יעו"ש מעמ' ס"ב, ועיקרם שע"ז בטוח המוהל שלא יפגע בגיד [וכבר ארעו מכשולים. ויש לציין ששמענו כך גם מהמוהל הותיק רבי שמואל גלבר זצ"ל שלמול בלי מגן זה מסוכן. (הנ"ל למד למול אצל אביו בפרשבורג וסיפר שאביו הקפיד למול עם מגן על אף שרבו בעל המנחת אלעזר לא אחז כך; "אער פלייגט זאך תצ'עפענן מיט מיין טאטע אף דעם"')] וע"ז שהמוהל רגוע מלפגוע בגיד זה עצמו גורם שהמוהל יכול לחתוך ברווח כראוי, ולא מצוי אצל מוהלים כאילו שאלות של צימצום בשיעור החיתוך. וכן ע"י המגן החיתוך ישר ואין דילדולי עור (ציצין) שהרבו לעסוק בזה בספרי המילה הקדמונים. וכפי שהבאנו גם מדברי השבט הלוי: "...דכהיום שכמעט כל המוהלים משתמשים עם ברזל כזה המגן על האבר... עליהם לעשות כך. ותינוקות אלו יהיו מתוקנים במעשה הברית שלהם ולא יארע להם תקלת החזרה" (הערה 121 בספר ב"א). כמו"כ הזכרנו שיש כמה סוגי מגנים החלוקים ברוחב החרץ ושאינן להשתמש במגן עם חריץ צר מידי (עמוד ס"ד). [אולם כבר הסכמנו עמכם שיש לדקדק בדבר ולפעמים יש להבדיל בין ינוקא לינוקא לפי גודל הערלה, וכדו'].

ג. גם בענין ההפרדה יש למוהלים בזה תועלת גם בתוצאה של המילה ומניעת ספקות בחזרת עור ע"ג העטרה, דהנסיון מורה שאם נשאר הרבה עור פריעה הרבה פעמים אחר האיחוי תתדלדל תוספת העור ותשוב לכסות את העטרה, ולא כפי שכתבתם שזה רק כדי להראות אומן וזריז ולהקל על מלאכת הפריעה, וכפי שנתבאר בספר ברית אליהו בארוכה עמ' ס"ז.

ואף בזה הסכמנו שיש להזהר שלא להרבות בצער ע"י ההפרדה ובפרט דלצורך התועלת העקרית שרוצים להשיג בהפרדה סגי בהפרדה חלקית. ונזכר שם שכשמרבה בהפרדה פעמים יקרה שיחתך כל עור הפריעה עם החיתוך, או ישאר מקצת עור כ"כ שיפול מאיליו וע"ז הפסידו צורת הפריעה כפשוטה בגמ' ופוסקים שהיא מצוה לעשותה בפנ"ע ובציפורן, וכן גורמים ע"ז שברכת האב להכניסו בבשא"א אינה עובר לעשייתה אלא אחר הפריעה.

ד. אין להתעלם מהעובדה שאותם המוהלים שכתבתם שרצונם להראות זריזים ואומנים, ודאי שהם רוצים גם שהתינוק לא יבכה יתר על המידה דבדעת בנ"א נמדדת יעילותו של המוהל גם בזה ש"התינוק לא בכה", ולענין זה לא מרויחים הרבה כשעושים את ההפרדה מאחורי הפרגוד.

ואדרבה יש לציין שרבים המוהלים שעושים את ההפרדה על ברכי הסנדק (שיש בה תועלת מסויימת) ואלו שעושים בצנעה שלא בפני הציבור הוא בכדי שיוכלו לעשות במתינות וביעילות ולמעט בצערא דינוקא.

ה. באופן כללי ודאי שצורת המילה בזמננו יש בה מיעוט צערא דינוקא בכמה פנים בייחס למילות שבדורות שהזכרתם שהשתמשו בלי מגן. 1. כיום ניתן להזדרז יותר. 2. כיום רבים משתמשים בסכינים חדים הרבה יותר מבעבר וזה ממעט הרבה בצערא דינוקא. 3. רבים משלבים בתחבושות אחר המילה חומרי הרגעה למיניהם שמרגיעים את התינוק. 4. ככלל; צערא דינוקא הוא דבר שקשה להערכה באשר יש למדוד גם את הרגשת התינוק במשך כל היום אחר המילה וכמדומה שבדרכים שקיימים היום (כנ"ל) התינוקות פחות סובלים לאחר המילה. וכן פחות נצרך לתקן ציצין מעכבים או שאינם מעכבים (ע"י דיוק החיתוך שע"י המגן וכן ע"י שלא נשאר עודף עור פריעה ע"י ההפרדה) וכן האיחוי יותר טוב וישר ופחות מצוי תקלות של חזרת העור.

ברגשי הודאה וברכה מרובה, בברכת ברוך אשר יקים...

אליהו ברנדייס

מרדכי יוסף פצניק

כל הציוד למוהל

כלי מילה / כל סוגי החבישות / אבקות לברית
חומרים עוצרי דימום / חומרי חיטוי / שקיות סיטרול
ועוד ועוד ועוד... ממיטב החברות והיצרנים

ניתן להשיג: בסניפי 'אומנא' בכל רחבי הארץ

03-7119-550

ירושלים - ביתר

מרכז - בני ברק

מודיעין עילית

חיפה והקרית

צפון - צפת

רזי אומנות המילה פרק א' - השימוש במגן

המגן הוא כידוע 'כשמו כן הוא', כלי שנועד להגן מפני פגיעה בעטרה, כלי ה'מגן' כבר מוזכר בספרו של היעב"ץ¹ שנכתב לפני כשלוש מאות שנה, אמנם מדבריו משמע שרק אלו שלא היו בקיאים כל כך באומנות המילה השתמשו בו, אך בדורות האחרונים – לא ברור מתי בדיוק חל המפנה המכריע בתחום – הפך השימוש בכלי זה לנחלת הכלל, ואדרבה מעלות ויתרונות רבות נמצאו בו, ואף המומחים והאומנים הגדולים ביותר אינם מלים כי אם ע"י המגן בדווקא.

למעשה כהיום, המגן אינו כלי המיועד למי שאינו בקי באומנות המילה, כי עבורו לא יועיל המגן מאומה, כפי שכבר כתב היעב"ץ שמי שאינו בקי, יוכל חלילה לדחוק גם את בשר העטרה לתוך המגן, אלא המגן מטרתו לשמש ככלי עזר למוהלים האומנים והמומחים אשר יודעים כיצד להשתמש בו נכון, ואשר על ידי המגן דייקא מגיעים הם לתוצאות הרבה יותר טובות מבעבר².

לכאורה כאן טמון הסוד מדוע עברו כולם להשתמש במגן, כנראה שעד שהמגן התפתח והגיע לצורה הרצויה לקח זמן, ורק כאשר הוא השתכלל כפי שהוא היום הוא הפך לנחלת הכלל.

אנו רואים שני עדויות לצורת פעולתו של המגן, התיאור בדברי היעב"ץ מצייר לנו לכאורה ציור של מגן בעל חריץ רחב מאוד, כזה שהסיכון לדחיקת בשר העטרה לתוכו גדול מאוד.

לעומת זאת בתיאורו של בעל המנחת אלעזר באות שלום מצטייר לנו מגן בעל חריץ צר ביותר: "העידו לפניו יודעים ומבינים שראו שהסירו הצבת אחרי החיתוך במקום שנהגו בה והיה במקומה צרורות דם שחור"³.

1 כה הם דברי היעב"ץ: (מגדל עוז נחל ט' יאור ה'), "יש מקומות לוקחין כלי בעל שני קרנים כמו צבת קטן (שקורין צווענגיל) של כסף ותוחבין אותו על הערלה כדי שלא יבואו לחתוך בבשר הגיד, ועם כל זה לפעמים נכשלין שדוחקין האבר עצמו בכח בלי בחינה וחתכין מן הגיד, לפיכך צריך לזוהר מאד לעשותו בנחת בישוב הדעת ובמתון. והבקי אין צריך לכך, ומרויח שאינו גורם צער ומכאוב כל כך לחינוק כמו ע"י דחיקת הכלי הנ"ל".

2 העיד לפני מוהל מהמומחים הגדולים ביותר בדורנו, שראיתו כמה פעמים מל כמו פעם ללא מגן, וכשראיתי שברוב הבריתות אינו עושה כן, אלא מל כרגיל באמצעות מגן, שאלתי, אם הנך יודע למול ללא מגן מדוע אין דרכך בכך באופן קבוע, ענה לי, שהחיתוך יוצא יותר ישר ומדויק כאשר משתמשים במגן.

3 דרכי חיים ושלום

דרך אגב, אם כבר מזכירים את דברי בעל המנחת אלעזר שנחשב מהמתנגדים לשימוש בכלי המגן, חשוב לציין את מה שכתב בסוף דבריו: "אך במקומות וגלילות שכבר החזיקו בצבת העשויה הזאת והמוהלים שלהם לא יוכלו באופן אחר... אי אפשר למחות בהם כי אם ימולו בלתי זאת יוכלו לבא לידי מכשול יותר".

לכן כהיום חשוב מאוד לדעת זאת, כי אין זה מן החכמה להתחכם ולעשות דברים אשר כבר אינם נהוגים היום, אחר שכבר הוחזק כלי המגן לכלי שמונע תקלות ומסייע להגיע לתוצאות מובחרות בהרבה בין מבחינה הלכתית כפי שידוע שהיום פחות שכיח שאלות של 'ציצין המעכבין את המילה', ובין מבחינה רפואית, שתוצאות הריפוי והאיחוי ישרים ויפים יותר.

וכידוע מכמה מקרים של גדולים וטובים שהתעקשו שלא להשתמש במגן, וע"י זה באו לידי תקלה והתחרטו על כך.

עם כל האמור לעיל, יש לדעת כמה נקודות חשובות ויסודיות גם כדי לעשות הכל באופן הראוי והמובחר עפ"י ההלכה, וגם כדי למנוע שלא יצא תקלה ומכשול מתח"י, ונבאר את דברינו בשני הפרקים דלהלן:

א. איך מוצאים את המגן המומלץ והמובחר

בראשונה יש לדעת כי היות וכלי המגן עבר גלגולים ושינויים רבים, וכאמור הסיבה שהוא הפך לנחלת הכלל היא משום שהוא התפתח בשלב כל שהוא לסוג וצורה מסויימים אשר גרמו לכך שהוא התקבל ברוב דעות ככלי אשר התועלת שבו כה רבה, עד כי אין הצער המועט שהוא מוסיף נחשב כדי לוותר על היתרונות שלו.

לכן חשוב לדעת איה הוא מקום כבודו, ואיזה הוא אכן המגן הנרצה אשר הוא זה שמביא יותר תועלת ופחות צער לתינוק.

כדי להבין את הדברים על בוריים יש לדעת כי המגנים באים בגדלים ובצורות שונים, ועשויים גם כן מכלי מתכות שונים וברמת גימור שונה.

ויש לבדוק את כל אחד מהפרטים הללו לגופו:

1. החריץ:

עד לפני כשלושים שנה היה ניתן לראות מוהלים רבים שרוחב החריץ במגן שלהם עמד על כשני מילימטרים, ולפעמים אף יותר מכך, חריץ כזה הוא חריץ רחב מאוד, המעלה שלו היא שהתינוק כמעט לא יחוש מאום בעת שימוש במגן שכזה, ומאידך זה כמעט כמו לעשות ברית ללא מגן, מחמת שהחריץ רחב כל כך ובקלות רבה עלול להכנס לשם גם חלק מבשר העטרה חלילה.

מגנים עתיקים ברוחב חריץ שונה, רובם היו רחבים מאוד.

מאוחר יותר נקבע הגודל הרצוי והמומלץ לחריץ ועמד על 1 מילימטר, זהו אכן הגודל הראוי והמומלץ בדברי רוב הפוסקים המתייחסים לנושא.

כהיום רוב המגנים הנמכרים בשוק הם מעט יותר צרים והחריץ הסטנדרטי שקיים היום הוא 0.08 מ"מ.

אך גם במגנים שיוצרו בשנים עברו, וגם היום יש מגנים שרוחב החריץ שלהם הוא פחות מ 0.06 מ"מ אשר רוב הפוסקים אסרו את השימוש במגנים שכאלו, ויש אפילו מגנים שרוחב החריץ שלהם הוא פחות מ 0.03 מ"מ, אשר אין בינו לבין כלי הקלאמפ מאומה, משום שהוא מביא כמעט לאותה תוצאה, בין מבחינת הכאב הרב שהוא גורם, ובין שנחשב שהוא חותך עוד לפני שחותכים בפועל, וכן משום שהוא לפעמים מונע יציאת דם. וכל מה שהאריכו הפוסקים לגנות ולאסור את השימוש בקלאמפ מכל וכל, נוגע גם למגנים אלו.

לצערי נפגשתי לא אחת עם מוהלים ת"ח ויראי שמים מרבים, אשר החזיקו ברשותם ואף השתמשו במגנים כאלו פשוט מחוסר ידיעה והבנה בדברים.

יש דעה רווחת כי מגן הבנוי משלשה חלקים הינו בגודל אסור, אכן יש היגיון בזה, כי אחד הסיבות לבניית מגן מחלקים נפרדים, הוא משום שאי אפשר לגמור לעבד את שולי הכלי כאשר החריץ הינו צר מאוד, ולכן מחברים את החלקים רק לאחר הליטוש.

אך בשטח צריך לבדוק כל מגן לגופו, כיוון שראיתי מגנים הבנויים מחלק אחד והם פחות מהמותר, כי המכשור המשוכלל שיש היום מאפשר לעבד וללטש שוליים גם כאשר החריץ הינו צר ביותר. ומאידך ראיתי מגנים הבנויים משלוש חלקים שאף שהם צרים מעט, הם עדיין ברוחב המותר.

ישנם גם מגנים הבנויים כך שרוחב החריץ מוצר והולך, הוא מתחיל בחלקו העליון בגודל מסויים ובהמשך הוא נהיה יותר ויותר צר.

גם במגנים אלו מצוי מאוד שאף שבתחילתם הם בגודל ראוי, ברובם המכריע הינם צרים מהמותר, הגם שבחלקם החלק הצר פחות מ-0.06 הוא רק בסוף אשר עפ"י רוב לא מכניסים את העור עד לסוף המגן ממש, ובמקרים אלו רצוי לסמן את המגן כדי לדעת עד היכן מותר להכניס את העור בעת הברית.

2. הגימור והליטוש

דבר שלפעמים עוד יותר חשוב מרוחב החריץ, הינו הגימור והליטוש של הכלי, שמעתי על יותר ממקרה אחד בהם מוהל המקפיד על מגן עם רוחב חריץ כשר, שהשתמש במגן חדש, ועוד לפני שהוא ברך על המילה הוא מצא את עצמו עם הערלה ביד אחר שהמגן שלא היא מלוטש כראוי חתך את העור עד שהוא הוסר ממקומו לגמרי.

במקרה אחר ראיתי מוהל, שאף שהמגן לא חתך את הערלה לגמרי, אבל הוא פצע את העור וגרם לדימום רק מהכנסת המגן בלבד, מחמת שהמגן היה מתכת זולה ברמת גימור גרועה.

לכן בעת רכישת מגן מכל סוג שהוא יש להעבירו על עור היד ולהרגיש את רמת הגימור והליטוש עם אינו פוצע ושורט, כמו"כ מומלץ לבדוק ע"י הכנסת ניילן לתוך החריץ והעברתו על צידיו הפנימיים מעט בחוזק, אם המגן לא מלוטש טוב, הניילון ישרט ויחתך.

מגנים הבנויים משלושה חלקים רוחב החריץ צר מאוד. אך גם בהם יש שינויים ברוחב החריץ בין אחד לשני ויש למדוד כל אחד

3. עובי וסוג מתכת

עובי וסוג המתכת חשובים גם כן מאוד, כי מגן ממתכת רכה או דקה מידי עלול להתעקם כאשר דוחקים אותו לתוך העור, והפרשי הגובה של שני צידי המגן המתרחקים אחד מהשני עלולים לגרום לסכנה.

* * *

טיפ: סימן מובהק למגן צר האסור לשימוש עפ"י הלכה: אחרי החיתוך צריך לשלוף אותו החוצה בכח, הוא לא יוצא בקלות.

* * *

למעשה: כל מוהל מומחה מעדיף להחזיק ברשותו מגנים מכמה סוגים, שכן 'לא כל האצבעות שוות', ולפעמים מתאים יותר מגן עם חריץ קצת גדול יותר מהסטנדרט, ולפעמים יש צורך בחריץ צר יותר.

אך בכל אופן חובה לבדוק שגם המגנים הצרים יותר אינם פחות מ-0.06 מ"מ כמבואר דבר זה בכמה פוסקים.

היום יש מגנים שמתחילים ברוחב גדול ומסתיימים ברוחב צר, מגנים אלו יכולים לתת מענה לכל מיני מצבים, כי קל יותר להכניסם גם כאשר גודל ועובי העור קצת יותר מהרגיל, ובחלקם הפנימי הם מתאימים גם למצבים בהם העור דק ביותר.

רובם של מגנים אלו מסתיימים ברוחב פחות מהמותר, ואם רוב אורך החריץ כשר ורק בסופו הוא צר מהמותר ניתן לסמן זאת כדי לדעת בדיוק עד היכן מותר לדחוק את העור.

גם יש להיזהר כי מצוי מגנים מסוג זה המתחילים ברוחב גדול באופן מוגזם, שעלול לאפשר מאוד בקלות כניסה של בשר העטרה פנימה.

ב. מתי נכון וראוי להשתמש עם מגן ומתי לא

על המוהלים, (ובעיקר על אלו שעדיין אין להם מספיק ניסיון) לדעת, כי יש מצבים הפוכים, מצבים שם דווקא בשימוש עם מגן תהיה עם רמת סיכון הרבה יותר גבוהה.

מדובר במצבים בהם יש רק ערלה חלקית (נקרא היום 'נולד מהול' או 'חצי מהול'), כמובן שיש בזה הרבה דרגות, וכל דבר יש לבדוק לגופו של ענין, אבל גם אם ראיתם מוהל שהצליח לעשות ברית כזאת ע"י 'תפיסה' רגילה והכנסת מגן, זה לא אומר שאתם גם יכולים, הרבה נכשלו בבריתות כאלו מחמת שקשה מאוד לתפוס רק את העור שהוא קצר יותר מבלי להכניס בטעות גם חלק מהעטרה חלילה, רק מוהלים מומחים עם הרבה ניסיון יכולים לבצע זאת.

ישנם גם בין המומחים הגדולים ביותר שיעדיפו תמיד לבצע בריתות מסוג זה באמצעות מספריים בשיטות השונות הידועות בזה.

לא אכנס לפרטים הקיימים בענין, אשר רבו מספור ולא שייך לבארם על גבי הכתב, אך חשוב ביותר להדגיש, כי כל שינוי במבנה הברית ובצורת הערלה, יכול לגרום לרמת סיכון גבוהה יותר כאשר מבצעים 'תפיסה' באופן הרגיל ומשתמשים במגן, יתכן כי מוהל חסר ניסיון שיקח מספריים ויגזור מסביב, אף שהביצוע לא יהיה עבורו קל, יהיה בכך הרבה פחות סיכון מאשר לנסות לבצע בברית כזאת 'תפיסה' רגילה.

* * *

כמו"כ יתכנו גם בריתות רגילות, שבשעת התפיסה עלולים להרגיש קושי בירידת העטרה למטה, העטרה אינה משתחררת ויורדת כמו תמיד.

הכלל הראשון הוא, בשום אופן לא להתעקש ולנסות לתפוס בכח! זה עלול להיות מסוכן, צריך לנסות לבדוק מה הבעיה ולמצוא את הפתרון הנכון, אם אינכם מצליחים בקשו עזרה.

דבר זה עלול לקרות מכמה סיבות.

הדבר השכיח יותר, מצוי מאוד בערלות פתוחות (גם כאשר ארכם הוא רגיל ואינם בגדר של מהול חלקית), שה'פרנולום' דבוק ומחובר עד למעלה, במקרה כזה, הפשלת הערלה וניתוק מוקדם של הפרנולום לפני הברית יפתור את הבעיה.

אך יתכן גם מצב נוסף, זה כבר יותר נדיר אך בהחלט מצוי, (בד"כ גם בבריתות שיש בהם שינוי צורה חיצוני כל שהוא). הרקמות הפנימיות של החלק הוונטרלי (שעה 6) דבוקות לעור החיצון ואינן נותנות לעטרה לרדת בשום אופן.

במקרה כזה הפתרון יהיה לקחת שיפוע מאוד גדול, זאת אומרת לקחת בשעה 12 כרגיל, ובשעה 6 לקחת כמעט אפס. התוצאה תהיה שאחרי הברית ישאר ציץ ארוך בשעה 6, אותו יש להוריד עם מספריים בעדינות אחרי הברית, זה בד"כ יהיה לא קל, כי הוא יהיה דבוק מאוד לרקמות הפנימיות, וזה דורש אומנות גדולה.

אך תפיסה "בכח" במקרה כזה עלולה להסתיים בחיתוך של חלק מהעטרה חלילה, ולכן בכל מצב ספק יש להחמיר ולוותר לגמרי או לבקש עזרה.

השי"ת יעזרינו תמיד על דבר כבוד שמו, להשכיל ולהצליח בעבודת הקודש, שנעשה הכל עפ"י הלכה, ונזכה שלא יצא ח"ו שום תקלה ומכשול מתח"י, ויתקיים בנו תמיד "וכרות עמו הברית" שהקב"ה יהיה עם ידינו בעת מעבדינו אמן ואמן.

ברכת להכניסו כשאין האב יכול להיות נוכח בברית

באחד הימים פנה אלי אב בבקשה למול את בנו, כשהוא מוסיף מיד ושואל אותי אם הוא מחוייב להשתתף בברית.

תמהתי מאוד לנוכח השאלה המוזרה, "מדוע שלא תרצה להיות נוכח בברית", שאלתי. כאן סיפר לי האב שהוא סובל מחולשה גופנית ונפשית, הגורמת לו להתעלף במצבים מסויימים, וסיפר לי שבעת לידת בנו, אף שעמד בחוץ מרחוק, כאשר הגיעו לאזניו קולות הכאב מחמת חבלי הלידה, הוא התעלף ואבד את הכרתו, וכשהתעורר מצא את עצמו בחדר מיון של בית החולים מחובר לכל מיני מכשירים.

כששמעתי במה המדובר, עניתי לו שבפשטות בכגון דא אין האב מחוייב להיות נוכח בברית, ודי בזה שהוא ממנה את המוהל לשלוחו לפני כן, אלא שיש לדון בענין הברכות, מי יברך להכניסו ושהחיינו.

* * *

הנה הרמ"א בדין תינוק שאין לו האב או שאין האב מצוי בעת הברית, כתב: (יו"ד רס"ה סעף א') "ונוהגין שמי שתופס הנער מברך ברכה זו", ובבית יוסף כתב הטעם דהתופס את הנער הוא כשליח בית דין.

לעומת זה הרעק"א בתשובות (סי' מ"ב) כתב: שאם הבי"ד שם עליהם לברך, ואם אבי האב המוהל, יברך הוא שהוא יותר ראוי מן הסנדק כי בני בנים הרי הם כבנים.

ובזוהר הברית וכן בערוה"ש כתב (סי' כ"ב סעיף י"ג) שאבי האב יברך אף כשאינו המוהל. אבל הערוה"ש מוסיף דזה דווקא שאבי הבן אינו בחיים דאז מוטל על זקנו לחנכו לתורה ומצוות ולכן יש לו שייכות לברכה זו, דהיא ברכת השבח גם על המשך חינוכו לתורה ומצוות כפי שמשמע מדבריו של רעק"א בתשובה הנ"ל, אבל כשהאב קיים אין לאבי האב שייכות בברכה זו כל כך, ולכן יברך הסנדק.

ובמילה שלמה הביא בשם הגריש"א, שכהיום יכול האב לברך ברכת להכניסו ושהחיינו בעת ששומע הברית בטלפון אף שאינו נוכח שם בעצמו.

ואף שבאשל אברהם (בוטשאטש או"ח סי' קל"א) כתב דאף שהאב יודע אימתי מתקיים הברית לא יברך האב אלא הסנדק, מ"מ נתן טעם לדבריו דבתוך ל' יום לא שייך חזקת חי כיון

דלא יצא עדיין התינוק מכלל נפל, וחיישנן שמא וכו', אבל כהיום שהאב שומע בטלפון מעשה המילה ממש (ברכת המוהל וכו') יוכל לברך בשופי (פסקים ותשובות) ואמר לי על זה המוהל הגאון רמ"מ פוקס שליט"א דאפשר לעשות כן.

* * *

ולמעשה בעובדא הנ"ל הציע לי אחד מידידי שהאב יברך ברכת להכניסו לפני הברית¹ בעת שמניח התינוק על ברכי הסנדק, כמו שנוהגים אהב"י הספרדים, ואח"כ יצא משם, וישוב אחר כל מעשה המילה, והסכים על זה הרה"ג ר' מאיר סירוטה שליט"א וכן עשינו.

אלא שיש להעיר שבכגון דא ראוי שהמוהל יבדוק שוב את התינוק ממש סמוך לברית, לברר בוודאות שניתן למולו, וזה כדי למנוע החשש שהובא בפרישה שמא לבסוף לא יעשה המוהל הברית ונמצא האב מברך לבטלה, שהרי לכן אנו נוהגין שאבי הבן מברך רק אחר המוהל בין מילה לפריעה.

1 וכפי שכתב הט"ז (יורה דעה סימן רס"ה) "אבל במקום שלא אפשר בזה ודאי יעשה עובר לעשייתו". דכל מה שאנו נוהגים לברך בין מילה לפריעה, הוא רק משום שאפשר לצאת ידי שני הדעות, גם שיהיה "עובר לעשייתו" קודם הפריעה, וגם שלא יהיה החשש "שמא ימלך", אם מברך לפני שהמוהל מתחיל המצוה, אבל היכן שאין האפשרות לברך "עובר לעשייתו" קודם הפריעה, אז לכו"ע צריך לברך עובר לעשייתו קודם הברית.

בס"ד

מיטות אור

להורדת צהבת לפני ברית

רפואי (לא סגולי) יעילות מוכחת
מאושר ע"י משרד הבריאות האמריקאי (FDA)

ירושלים - בני ברק - בי"ש - אשדוד - מודיעין עילית

02-663-6557

עזרת אחים
התורה והחסד משתפים

בדיקות דם לבילירובין (צהבת) לתינוקות לפני ברית

"עזרת אחים" ירושלים: 052-768-2222

"עזרת אחים" בית שמש: 02-999-0000

בני ברק: 052-7618-236

ביתר: 0533-111-685

אשדוד: 050-4122-059

אלעד: 052-7617-990

מודיעין עילית: 08-9744-289

מערכת "אוצרות הברית" פונה בזה למוהלים ורבנים הרוצים לקחת חלק בגיליון זה ולהעלות על גבי הכתב מאמרים **בהלכה ומנהג, בענייני רפואה ובאומנות המילה**, דברים אשר יכולים להביא תועלת לזיכוי הרבים.

ניתן לפנות למערכת בכתובת:

c0504111050@gmail.com או בטל: 0504111050

כמו"כ ניתן לשלוח חומר גם למדורים דלהלן: **סיפורים ועובדות על מילה - גנוזות - שאלות ותשובות - מכתבים למערכת - ועוד.**

בברכת התורה
המערכת

ההצלחה המדהימה חוזרת שוב
הפעם בשבילך!!!

בס"ד

הקורס שיגשים את שאיפתך המדוורה
לזכות למו"ל בע"ה מאות ילדי ישראל:
➡ כהלכה ➡ בבטחה ➡ ובהצלחה
בשיטה היחודית והמוכחת של המוהל מומחה הנודע הרב יהוקאל קיין שליט"א

מיר רעדן אידיש!

we speak english!

יצא לאור הגיליון שרבים ציפו לו
"אוצרות הברית"

ניתן להשיג: c0504111050@gmail.com

או בסמ: 0504111050

ובן בכל סניפי 'אומנא' 03-7119-650

והפעם 10% הנחה

ל 10 הנרשמים הראשונים למחזור הבא!!!

לרגל הדף היומי:

ניתן להאזין לשיעורי הרב קיין שליט"א בפר"א דמילה, בקו הברית: 02-621-47-67

ברית מילה כהלכה

המכון המקצועי הראשון להכשרת מוהלים

תעודה לבוגרים
המסיימים
בהצלחה

ליווי צמוד עד
לתוצאה
מקסימלית

אפשרות להגיע
עד לבריתות
בפועל

מעל 60 שעות
של לימוד יסודי
תאורטי ומעשי

המכון המומלץ
ביותר ע"י גדולי
המוהלים

050-4111-050

באין מענה ניתן להתקשר גם למס: 050-4192-050